

UITGELEZEN

De beginperiode van Agalev

Karel Michiels, Groen? In het spoor van Luc Versteylen. Antwerpen: Houtekiet, 2007, 320 p.

Belangrijke stromingen hebben een geschiedenis. Zonder geschiedenis in boeken, geen collectief geheugen, geen te koesteren verleden, geen verleden waartegen men zich kan afzetten, zoals hedendaagse groenen vaak doen. Daarom is dit vlot leesbare boek van Karel Michiels over de beginperiode van de groene beweging in Vlaanderen belangrijk. Michiels beschrijft de prille periode, de sfeer, de acties. Hij vult de vele pagina's niet alleen met zijn eigen woorden, maar ook met die van Luc Versteylen, Marjet Van Puymbroeck, Jos Geysels en anderen. Ook de kritiek van Versteylen – 'een moeilijke man met grote gaven' – ten aanzien van Agalev en Groen! komt ter sprake.

In het begin was er vooral de actie- en dadentaal. De auteur beschrijft de belangrijkste spontane acties van groenen in Antwerpen en Turnhout, van de *Groene Fietsers* en *Stad voor de Mens*: de *Milk-upactie* tegen de beslissing van Sarma om melk alleen nog in plastic flessen te verkopen; de actie tegen de aanleg van het duwvaartkanaal; de *Stikstaking* tegen luchtvervuiling in Antwerpen; de *Vuurke Stookactie* in Hoboken tegen loodvergiftiging; actie *Spelewei* tegen de aanleg van een grote parking in Rivierenhof; de actie tegen de bouw van de waterkeringsmuur aan de Schelde; het *Grote moet-er-geen-zand-zijn Gebeuren* tegen het verknoeien en volbouwen van Antwerpen; de *Boomplantactie* in het Rivierenhof; de *Slaapzakkenactie* in

Antwerpen Centraal tegen de afschaffing van laatavondtreinen... Er worden ook acties en campagnes vermeld voor het behoud van het oude Tolhuis, tegen de afbraak van de Erasmussteeg, tegen de verkaveling van de Arenaweide, tegen de uitbreiding van de luchthaven van Deurne, rond de Hoge Maay, tegen het verdwijnen van Doel, tegen dierenmishandeling en de ecotaksen... Michiels wijdt ook een heel hoofdstuk aan de actie in en rond Turnhout, geanimeerd door zijn oom Jan Michiels. *Stad voor de Mens* was eerst een actiegroep en werd daarna een partij die al in 1976 twee zetels haalde en in 1982 vier zetels en 14 procent van de stemmen. Maar het begon met acties tegen verkeerslawaaï, voor winkelwandelstraten, voor de eerbiediging van zebrapaden, tegen de aanleg van de noordelijke ringweg (met oprichting van het standbeeld van de onbekende fietser), tegen het lozen van giftig afvalwater in de Galgenbeek, voor de opwaardering van de lokale economie, voor de invoering van de zone 30, voor een fietspadenplan, voor boomplanting, voor herwaardering van stad en dorp als samenlevingsvorm, tegen kernenergie, voor werkverschaffing en tegen werkloosheid vooral onder jongeren, voor speelmogelijkheid voor kinderen en rust voor ouderen in de binnenstad, tegen de afbraak van goed onderhouden woningen...

Bij het overlopen van deze vooral in de jaren zeventig gevoerde spontane acties in Antwerpen en Turnhout, alsook in andere delen van Vlaanderen en België, rijzen volgende vragen: wat verbond de actievoerders, hadden ze een uitgewerkt plan, een gedachtegoed, of spraken ze de taal van de daden, zonder theoretische onderbouw?

In Vlaanderen huldigden de *Groene Fietsers* en de *Anders Gaan Leven Beweging* de drie waarden voorgesteld door Luc Versteyleen. De vraag is echter of de meerderheid van de actievoerders zich verbonden voelden door de beleving van de waarden van soberheid, samenhang en stilte. Volgens mij voelden ze zich veel meer verbonden in hun afkeer van de industriële samenleving die door Versteyleen steeds omschreven werd als *de moderne concurrentie-, prestatie- en consumptiemaatschappij*. Op uitzonderingen na, richtten bijna alle acties van de eerste groenen zich tegen toestanden en plannen verdedigd door vertegenwoordigers van diemaatschappij, die allen aanhangers waren van de klassieke economie die de rijkdom van mens, stad en natie ziet in zuiver monetair-economische termen. De groenen en de ecologisten hebben echter aandacht voor de nadelen, de schade en de minwaarden (niet alleen ten nadele van de natuur, maar ook van de gezondheid, de rust, de veiligheid, de schoonheid, de democratie, de medemenselijkheid, de vrede, de derde wereld...) die door deze toestanden en plannen teweeggebracht worden. Terwijl deze minwaarden voor de klassieke economen onzichtbaar blijven omdat ze niet of slechts gedeeltelijk in geld kunnen worden uitgedrukt. Dat betekent dus dat de groene stroming geen marginaal politiek verschijnsel is zoals Michiels lijkt te zeggen: '...maar de gedachte dat Agalev een partij was geworden als alle andere, kon ik maar moeilijk verdragen. Dan voelde ik me beter in de oppositie waar een groene partij volgens mij van nature thuis hoort. Je vertegenwoordigt niet alleen een minderheid van de bevolking, maar ook een redelijk marginaal ideeëngoed...' (p.232). Dat een ecologische partij in de industriële wereld steeds een oppositiepartij moet zijn, ook als ze aan de regering deelneemt, is een stelling die ik deel. Marginaal is ze echter niet. In wezen is het ecologische denken - en dat blijkt uit

bijna al de acties en stellingnamen - vanaf het begin een fundamentele kritiek op de klassieke economie van Adam Smith en David Ricardo en hun volgelingen van liberale, socialistische, communistische, conservatieve en nationalistische signatuur. Ecologisten weten dat het ongenueerde klassieke economische denken levensbedreigend is. Zij onderscheiden zich fundamenteel van andere partijen door een andere kijk op de rijkdom van mens en natie, wat niet wil zeggen dat zij het belang van het monetaire, onder andere voor de herverdeling van welvaart en welzijn, onderschatten. Zolang de wereld wil blijven bestaan zal hij de bestendige en systematische kritiek van de ecologisten nodig hebben. Nu reeds domineert de ecologische problematiek het politieke denken. Na het liberalisme en het socialisme treedt daarom het ecologisme op de voorgrond als een fundamenteel nieuw eco-sociaal gedachtegoed. Volgens Versteyleen komen de groenen niet alleen op voor de bescherming van de natuur maar ook voor de bedreigde en weerloze mens: 'Het belangrijkste probleem is sociale vereenzaming.' (p.9) En over de kiesstrijd in 1981: 'Wij ontregelden de klassieke tegenstellingen - vakbonden tegen patroons, Waals tegen Vlaams, met een nieuwe tegenstelling: geweldloos tegenover gewelddadig... We waren te lastig voor de behoudsgezinden, te Belgisch voor de Vlaamsgezinden, niet sociaal genoeg voor de vakbonden...' (p.147) Michiels vermeldt niet dat Agalev al in 1980 in Luik contact had met Ecolo om in de Voerstreek geweld te vermijden. Dat was tegendraads, want solidariteit met Bangladesh was normaal, met Wallonië minder. Michiels, duidelijk bevriend met Versteyleen, behandelt ook de tegenstand die Luc ontmoet in Agalev. Vele groene vrienden begrepen niet dat je iemand met het genie van een dichter niet in een statutair gareel kan doen lopen. Met een dichter moet je leven. Dat hadden de

vrienden niet ingezien. Luc had en heeft kritiek op de partij. De confrontatie met Luc was riskant, maar aandachtwekkend en nooit vervelend. Luc was steeds origineel, had zichtbaar een afkeer van gemeenplaatsen. Het ongewone doet nadenken. Ook de lezer van dit boek zal nu en dan onbegrijpend opkijken. Luc zorgde voor leven in de politiek, onder andere door zijn contacten met Filip Dewinter en zijn kritiek op het *cordon*

sanitaire van Jos Geysels.

Veel is nog niet gezegd en gedocumenteerd. Er zijn nog te vermelden feiten, conflicten, successen, nederlagen, uitspraken van Versteylen en anderen.

Het was een boeiende periode.

Andere actoren uit die tijd moeten dit perspectief maar aanvullen met hun verhaal! Geschiedschrijving is belangrijk!

Ludo Dierickx

Schipbreuk

Cyrille Offermans, *Schipbreuk*.
Over kennis, cultuur en beschaving.
Amsterdam: Cossee, 2008. 192 p.

Ze lijken soms zeldzaam geworden, goede essayisten. Maar ze zijn er nog. De Nederlander Cyrille Offermans is een van hen. Onlangs werden enkele van zijn stukken gebundeld in het boek *Schipbreuk*. Het zijn teksten die over *kennis, cultuur en beschaving* gaan.

Met de titel verwijst Offermans naar het schilderij *Le radeau de la Méduse*, van Théodore Géricault. Op dat schilderij zijn enkele overlevenden te zien van de schipbreuk van het schip *La Méduse* in 1816. En daarmee heeft de auteur een overkoepelend beeld voor de stukken die hij in dit boek verzamelde. Offermans wordt vooral gedreven door een bekommernis voor het project van de Verlichting. Met het moderne vooruitgangsgeloof zouden rampen als die met de Medusa niet meer mogelijk zijn. Maar de rust en voorspelbaarheid van de moderne wereld blijken maar schijn. Voor grote delen van de wereld is de hardheid van het leven niet minder dan toen, integendeel. De eenzijdige globalisering met haar nadruk op enkel economische groei, duwt de planeet

tegen haar grenzen. De ellende in het Zuiden wordt rechtstreeks mee veroorzaakt door de levenswijze in het Noorden. En de mensen die leven in de rijke consumptieparadijzen zijn niet al te gelukkig en dwalen doelloos rond. Tijd dus om 'de reddingssloepen te bemannen en de schipbreukelingen aller landen aan boord te nemen'.

De stukken van Offermans getuigen van een rustige eruditie. Telkens opnieuw worden stellingen in een uitgebreide historisch-culturele context gesitueerd. Zo krijg je onder meer een uitgebreide en erg boeiende beschrijving van de ontstaansgeschiedenis van het schilderij van Géricault. De schrijver neemt zijn tijd en roept daarmee de lezer op om ook de tijd te nemen om met kunst en cultuur om te gaan.

In een reeks stukken die een verband hebben met actuele discussies gaat Offermans uitgebreid in op de zin van culturele kennis en de achteruitgang van het onderwijs. Die kennis kan niet zomaar vervangen worden door de vaardigheid om dingen op te zoeken. Hij heeft het over de manier waarop de Verlichting, in wezen toch een progressief project, nu wordt gebruikt door nieuwrechtse politici. Wat zij ermee doen, gaat in tegen het wezen van de Verlichting. 'Verlichting en dwang zijn onverenigbaar,